

Analyzing the Lived Experiences of Parents-Teacher Media Communication in the Academic Year 1402–1403: A Phenomenological Research

Mohammad Alipour¹, Mohsen Ayati², Mohammad Ali Rostaminezhad³, Farhad Seraji⁴

Received: 02 May 2024, Accepted: 03 August 2024

Doi: 10.22034/rcc.2024.2027397.1125

Abstract

In this research, the lived experiences of parent-teacher media communication during the academic year 1402-1403 have been analyzed qualitatively and phenomenologically. Participants in this research were 15 teachers and 10 parents from primary schools in Birjand city, who were selected purposefully and participated in semi-structured interviews. The Colaizzi analysis method was used to analyze the collected data. The findings from the lived experiences of teachers and parents in media communication were classified in 5 main themes: The goals and reasons of media communication (transfer and sharing information, responding, clarifying, informing, and recording events), communication methods (simultaneous, asynchronous), communication tools (Messenger, video conference and online systems, electronic printed materials, survey and electronic form, website, student educational network (Shad)), challenges and limitations (parental employment, literacy, education level, lack of material and internet resources, attitude and manner, thinking about technology, age conditions, type of residence), and advantages and opportunities (easy and convenient, flexibility in time and place, increased speed and moment-to-moment monitoring, event recording and archiving)

Generally, we can conclude that the emergence of media platforms in communication has impacted teacher-parent interactions, serving as facilitators in these exchanges.

Keywords: Media, communication, parents, teachers, elementary

-
1. PhD student of Curriculum Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Iran. Email: m.alipour@birjand.ac.ir 0000-0002-1103-3110
 2. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Iran (Corresponding Author). Email: mayati@birjand.ac.ir 0000-0001-5864-5846
 3. Associate Professor of Educational Technology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Iran. Email: ma.rostami@birjand.ac.ir 0000-0001-6514-1670
 4. Department of Methods and curriculum planning, Faculty of Psychology and education, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: fseraji@ut.ac.ir 0000-0003-1479-5919

واکاوی تجارب زیسته ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم مقطع ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳: پژوهش پدیدارشناختی^۱

محمد علی پور^۲، محسن آیتی^۳، محمدعلی رستمی نژاد^۴، فرهاد سراجی^۵

دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۳، پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۳

DOI: 10.22034/rcc.2024.2027397.1125

چکیده

در پژوهش حاضر به واکاوی تجارب زیسته ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم مقطع ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ به شیوه کیفی و از نوع پدیدارشناسی پرداخته شده است. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش ۱۵ معلم و ۱۰ نفر از والدین از دبستان‌های شهر بیرجند بودند که به شیوه هدفمند انتخاب شدند و در مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته شرکت کردند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش تحلیل کلایزی استفاده شد. یافته‌های حاصل از تجارب زیسته معلمان و والدین در ارتباطات رسانه‌ای در ۵ مضمون اصلی اهداف و دلایل ارتباط رسانه‌ای (انتقال و اشتراک‌گذاری اطلاعات، پاسخ‌دهی، شفاف‌سازی، اطلاع‌رسانی و ثبت رویدادها)، روش‌های ارتباطی (هم‌زمان، ناهم‌زمان)، ابزارهای ارتباطی (سیستم‌های پیام‌رسان، ویدئوکنفرانسی و آنلین، مواد چاپی الکترونیک، نظرسنجی و فرم الکترونیکی، وبسایت، شبکه آموزشی دانش‌آموز (شاد))، چالش‌ها و محدودیت‌ها (اشتغال والدین، سطح سواد و تحصیلات، نبود منابع مادی و اینترنتی، نوع نگرش و طرز تفکر به فناوری، شرایط سنی، نوع سکونت)، مزایا و فرصت‌ها (آسان و راحت، انعطاف‌پذیری در زمان و مکان، افزایش سرعت و رصد لحظه‌به‌لحظه، ثبت وقایع و آرشیو کردن) طبقه‌بندی شد. به‌طورکلی می‌توان نتیجه گرفت که با ورود بسترهای رسانه‌ای به حوزه ارتباطات، ارتباط معلم-والدین هم تحت تأثیر قرار گرفته است و بسترهای رسانه‌ای به عنوان تسهیلگر در حوزه برقراری ارتباط عمل می‌نمایند.

واژه‌های کلیدی: رسانه، ارتباط، والدین، معلم، ابتدایی

۱. مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «طراحی و اعتباریابی الگوی ارتباطات آموزشی در جهت اجرای برنامه درسی در مقطع ابتدایی» در دانشگاه بیرجند است.

۲. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران.
Email: m.alipour@birjand.ac.ir 0000-0002-1103-3110

۳. دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: mayati@birjand.ac.ir 0000-0001-5864-5846

۴. دانشیار تکنولوژی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران.
Email: ma.rostami@birjand.ac.ir 0000-0001-6514-1670

۵. استادتمام گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.
Email: fseraj@ut.ac.ir 0000-0003-1479-5919

مقدمه و بیان مسئله

ارتباطات آموزشی یکی از اساسی‌ترین تعاملات بین فردی در مدرسه است (Balagova & Halakova 2018). ارتباط آموزشی نوعی ارتباط است که در یک فضا و در یک محیط آموزشی صورت می‌گیرد. بنابراین، ارتباط آموزشی فرایند سفر پیام یا انتقال اطلاعات است که در عرصه یا رویدادهای آموزش و پرورش نفوذ می‌کند. فرایند یادگیری مستلزم برقراری ارتباط آموزشی است (Zerraf et al., 2019).

ارتباطات آموزشی در راستای اجرای برنامه درسی در سطوح مختلفی از ارتباطات همچون ارتباط معلم-دانش‌آموز، ارتباط معلم-والدین و... صورت می‌گیرد. ارتباط معلم-والدین یکی از مهم‌ترین سطوح ارتباطات آموزشی در جهت اجرای برنامه درسی است (Rogers & Hyson, 2022). روابط بین والدین و معلمان نقش مهمی در حفظ ارتباط بین خانه و مدرسه و دانش‌آموزان دارد و برای ایجاد مشارکت والدین و مدرسه شرط اساسی و ضروری است (منافی، ساروخانی و آقاجانی مرسا، ۱۴۰۲ و Clarke, Sheridan & Woods, 2010). تعاملات والدین و معلم به عنوان یک مؤلفه، در مبانی نظری مشارکت والدین به کرات دیده شده است (Bilton, Jackson & Hymer, 2018). ارتباط معلم-والدین به صورت رسمی و هم غیررسمی صورت می‌گیرد و از طریق رسانه‌های مختلف مانند کتاب اطلاعات، تابلوهای اطلاعاتی نمایش داده شده در جلوی کلاس، یادداشت‌های دانش‌آموزان، تماس تلفنی، خدمات پیام کوتاه، مکاتبه با شرایط خاص انجام می‌پذیرد (Hali-mah & Margaretha, 2020).

ارتباط والدین-معلم دارای پیامدهای متعددی برای معلم، دانش‌آموز و والدین است. روابط معلم-دانش‌آموز و معلم-والدین از جمله سطوح ارتباطی در مدرسه هستند که بر یادگیری دانش‌آموزان تأثیرگذار هستند (Rogers & Hyson, 2022). ارتباط معلم والدین می‌تواند به اجرای دقیق برنامه درسی (مددلو، سعادت‌مند و یارمحمدیان، ۱۳۹۸). افزایش مشارکت والدین در امورات مدرسه (Halimah & Margaretha, 2020)، توجه به تکالیف درسی (Miguel & Abulon, 2016)، بهبود عملکرد کلاسی دانش‌آموزان (Miguel & Abulon, 2016) کمک نماید. هوری، تایر و کوک^۱ (۲۰۱۹) در مطالعه خود نشان دادند که ارتباط معلم و والدین اعتماد بین معلمان و والدین را تقویت می‌کند، که

در نهایت به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان منجر می‌شود. رابطه والدین با معلمان به عوامل متعددی بستگی دارد که می‌توان به پیش، سواد و فرهنگ خانوادگی والدین اشاره کرد. رابطه و مشارکت معلمان در بیشتر اوقات با والدین طوری است که در صورت بروز مشکلات رفتاری، آموزشی یا تربیتی، والدین به صورت فردی به مدارس مراجعه می‌کنند و سعی در اصلاح و بهبود شرایط دانش‌آموزان دارند (رومانی و همکاران، ۱۳۹۸). شکاف ادراکی و درک محدودی بین معلمان و والدین در مورد انواع رفتارهای مورد نیاز برای همکاری مؤثر وجود دارد (Bang, 2018).

ارتباط معلم والدین مانند سایر اشکال ارتباط مستقیم، از جمله ارتباطات تجاری، صنعتی، سازمانی و ارتباطات بین فردی با چالش‌هایی روبرو است (Yushawu, 2020). برخی از چالش‌هایی که در جریان ارتباط معلم و والدین ایجاد می‌شود با اجزای تشکیل دهنده ارتباط همانند فرستنده، گیرنده، زمینه، کانال و زمینه مرتبط است (Hoover- Dempsey, Walker, Jones, & Reed, 2002; Murray, McFarland-Piazza, & Harrison, 2015). به گفته موری^۲ و همکاران (۲۰۱۵)، وضعیت روانی و عاطفی طرفین، فرستنده و گیرنده نقش مهمی در ارتباط مؤثر دارد. استرس و ضربه روانی یا عاطفی هر یک از طرفین باعث جلوگیری از اثربخشی ارتباطات می‌شود. ضروری بودن اطلاعات نقش مهمی در تعیین جریان ارتباطات ایفا می‌کند (Davern, 2004). اطلاعات ارائه شده برای ارتباط، زمانی که برای یک طرف حیاتی نیست، مانع از اثربخشی چنین تعاملی می‌شود. موری و همکاران^۳ (۲۰۱۵) همچنین اشاره کردند که چگونه زمینه‌ای که در آن اطلاعات مبادله می‌شود می‌تواند اثربخشی ارتباطات را مختل کند. در زمینه ارتباط معلم و والدین، این عوامل در ایجاد چالش برای آن مستثنا نیستند. مطالعه‌ای که در ترکیه در ۳۱۷ مدرسه ابتدایی برای بررسی موانع ارتباط معلمان و والدین انجام شد، نشان داد که ساعات کار والدین بر ارتباط معلم و والدین تأثیر می‌گذارد. این مطالعه نشان داد که والدین با برنامه کاری فشرده ارتباط کمتری با مدارس دارند. همچنین، برخی از این کمبودهای مؤثر ارتباط معلم-والدین مربوط به معلمان تازه‌کار است (Graham-Clay, 2005) زیرا اکثر این معلمان آموزش کمتری در مورد نحوه برگزاری کنفرانس والدین-معلم دارند (Lemmer, 2012).

والدین و معلمان به سه شیوه ارتباط یک‌طرفه، دوطرفه

پیشینه‌های پژوهش

پژوهش اندکی در حوزه ارتباط معلم-والدین رسانه‌ای صورت گرفته است. منفی، ساروخانی و آقاجانی مرسا (۱۴۰۲) نشان داد که ارتباطات خانواده و مدرسه یک فرایند اجتماعی شامل فرایندهای انگیزشی، ارتباطی و ساختاری است. فرایندی که اطلاعات و منابع مادی و نمادی ارزشمند را برای برآورده کردن نیازهای طرفین و موفقیت دانش‌آموزان مبادله می‌کند. نوع ارتباطات در دبستان بیشتر از نوع فردی و در دبیرستان بیشتر از نوع نهادی است. برای اینکه ارتباطات شکل بگیرد از فرایندهای انگیزشی نیرو می‌گیرد و با علامت‌دهی و تفسیر رفتار و علائم بین طرفین، فرایندهای ارتباطی اتفاق می‌افتند و از طریق فرایندهای ساختاری، این ارتباطات در طول زمان تکرار و در فضای فیزیکی سازمان‌دهی می‌شوند. از طرف دیگر ویژگی‌های زمینه‌ای خانواده، مدرسه و دانش‌آموز بر فرایندهای ارتباطی خانواده و مدرسه تأثیر می‌گذارند و همه آنها تحت تأثیر ویژگی‌های زمینه‌ای اجتماع محلی، جامعه ملی و جهانی هستند. خسروی و نظامی (۱۴۰۱) به واکاوی ابعاد و کیفیت تعاملات والدین در فرایند آموزش و یادگیری مجازی پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که والدین از طریق اعتمادسازی، توجه به وضعیت عاطفی و روانی فرزندانشان، ایجاد روش‌های خلاقانه برای افزایش مشارکت آن‌ها، افزایش سواد فناوری، یافتن کانال‌های مؤثر ارتباط با معلم و همکاری با معلم در فرایند یادگیری-یاددهی می‌تواند اثرگذاری آموزش‌های مجازی را بر یادگیری فرزندانشان را بیشتر کنند. اکبری بورنگ، سورگی، رستمی‌نژاد و پورشافی (۱۴۰۱) به بررسی تعاملات حاکم بین والدین و معلم در فضای شبکه شاد پرداخته‌اند و یافته‌های آن نشان داد تعاملات مجازی والدین و معلمان در دو گونه تعاملات درسی و غیردرسی بوده است. پژوهش گو، وو و لیو^۴ (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که اقتصاد بازار از چندین جنبه بر تغییرات در روابط والدین و معلمان تأثیر گذاشته است. اول، فناوری مدرن مانند اینترنت و شبکه‌های اجتماعی ارتباط بین والدین و معلمان را با سرعت و راحتی، آسان کرده است و به دلیل اینکه والدین و معلمان دیدگاه‌های متناقضی نسبت به اهداف آموزشی دارند، چالش‌های جدید در روابط معلم-والدین ایجاد شده است. پژوهش زیدن، رحمان و چینگ^۵ (۲۰۲۰) محدودیت زمانی را دلیل اصلی عدم مشارکت

یا در بستر فناوری با همدیگر ارتباط برقرار می‌کنند (Popovska, Popovski & Dimova, 2021). فناوری می‌تواند روی شیوه‌های والدین در ارتباط با معلمان تأثیر بگذارد. استفاده گسترده از فناوری روابط اجتماعی و هدف برقراری ارتباط با دیگران را بازسازی کرده است فناوری‌های جدید موبایل فرصت‌هایی را برای برقراری ارتباط سریع‌تر، ایجاد شیوه‌های اجتماعی جدید و الگوهای جدید ارتباطی فراهم می‌کند و به افراد کمک می‌کند تا در ارتباط باقی بمانند. ابزارهای ارتباطی مبتنی بر فناوری به گونه‌ای طراحی شده‌اند که ارتباطات را سریع‌تر، انعطاف‌پذیر، آسان‌تر و راحت‌تر کنند. علاوه بر این، نیاز به رفت‌وآمد به مدرسه را در زمانی که زمان مهم است کاهش می‌دهد. همچنین اجازه می‌دهد تا اطلاعات مربوط به دانش‌آموزان به سرعت منتقل شود و در شرایط خاص تصمیم‌گیری سریع‌تر انجام شود (Ziden, Rahman, & Ching: 2020). در سال‌های اخیر، معلمان فناوری‌های مختلفی را برای برقراری ارتباط با والدین به روش‌های نوآورانه و با صرف زمان آزمایش کرده‌اند. ادغام فناوری می‌تواند به مدارس کمک کند تا به سرعت با یک جامعه بزرگ والدین ارتباط برقرار کنند (Ramirez, 2001). تلفن‌های مدرسه و پست صوتی، فناوری ویدیویی و وب‌سایت‌های مدرسه همگی نمونه‌هایی از یکپارچه‌سازی فناوری هستند. تلفن‌های موجود در هر کلاس به معلمان فرصتی انعطاف‌پذیر برای تماس با والدین از کلاس‌هایشان در زمانی که زبان‌آموزان حضور ندارند، می‌دهد. استفاده از پست صوتی برای تقویت ارتباطات تلفنی به‌طور خاص برای افزایش فرصت‌های ارتباطی با والدین مورد بررسی قرار گرفته است (Popovska, Popovski & Dimova, 2021).

به‌طورکلی ارتباط والدین با معلم یکی از ضروریات نظام آموزشی است و می‌تواند اثرات و پیامدهای بسیار مثبتی را برای دانش‌آموزان در حوزه آموزشی و تربیتی داشته باشد. از چند سال اخیر به‌خصوص بعد از دوره کرونا والدین و معلمان برای برقراری ارتباط با همدیگر از بسترهای رسانه‌ای استفاده می‌کنند. با توجه به همه‌گیری ارتباطات رسانه‌ای در بین والدین و معلمان بررسی تجارب زیسته آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است از سویی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که بر روی ارتباطات رسانه‌ای معلم-والدین پژوهش‌های اندکی صورت گرفته است. از این رو پژوهش حاضر به دنبال واکاوی تجارب زیسته ارتباطات رسانه‌ای معلم-والدین در مقطع ابتدایی است.

و ارتباط والدین در فعالیت‌های مرتبط با مدرسه می‌داند. کمبود زمان یا برنامه کاری غیرقابل انعطاف بزرگ‌ترین مانعی است که مانع ارتباط والدین با معلم می‌شود. امروزه اکثر والدین شاغل هستند. همچنین این پژوهش نشان داد که بین سوابق تحصیلی والدین و استفاده از پیام‌رسانی فوری موبایل برای ارتباط والدین و معلمان رابطه معناداری وجود دارد. علاوه بر این، این مطالعه همچنین نگرش پذیرای والدین را نسبت به ارتباطات مبتنی بر تلفن همراه با معلمان و مدرسه نشان داد. با بررسی پیشینه‌های پژوهش مشخص شد که در حوزه ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم مقطع ابتدایی در ایران پژوهش اندکی صورت گرفته است. همچنین با تأملی در مطالعاتی که در زمینه ارتباطات در فرایند یادگیری و آموزش صورت گرفته است می‌توان دریافت که بیشتر آنها عمدتاً از چشم‌انداز معلمان (Mulenga & Marbán, 2020; Korkmaz & Toraman, 2020) یا دانش‌آموزان (Adnan, 2020; Anwar, 2020; Octaberlina & Muslimin, 2020) بوده است و کمتر دیدگاه والدین مورد بررسی قرار گرفته است.

هدف پژوهش

و اکاوی تجارب زیسته ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم مقطع ابتدایی

اهداف فرعی

- بررسی اهداف و دلایل برقراری ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم
- بررسی روش‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم
- بررسی ابزارهای ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم
- بررسی چالش‌ها و محدودیت‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم
- بررسی مزایا و فرصت‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم

سؤالات پژوهش

والدین و معلم در ارتباطات رسانه‌ای چه اهدافی را دنبال می‌کنند؟
ارتباطات رسانه‌ای والدین و معلم با چه روش‌هایی صورت می‌گیرد؟
ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم به وسیله چه ابزارهایی

صورت می‌گیرد؟

چالش‌ها و محدودیت‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم چیست؟
ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم دارای چه مزیت‌ها و فرصت‌هایی است؟

مبانی نظری پژوهش

ارتباطات خانواده و مدرسه یکی از اساسی‌ترین موضوعات جهت ارتقا کیفیت آموزش و پرورش است (منافی، ساروخانی و آقاجانی مرسا، ۱۴۰۲). اسناد بالادستی به ارتباطات خانواده با مدرسه و بالعکس توجه ویژه‌ای داشته است. با بررسی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز مشخص می‌گردد که خانواده مهم‌ترین نقش را در زمینه‌سازی رشد و تحول فرزندان بر عهده دارد و باید نسبت به انجام دادن تکالیف تربیتی پاسخگو باشد. در این سند خانواده، دولت و نهادها و سازمان‌های غیردولتی به عنوان ارکان جریان تربیت مطرح شده و در مورد خانواده آمده است: «بدین ترتیب خانواده نه تنها در اجرا بلکه در هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی و به‌خصوص ارزشیابی از برنامه‌ها و اقدامات جریان تربیت باید مشارکت فعال داشته باشد (مرزوقی، جهانی، ترک‌زاده و امیری طیبی، ۱۳۹۷).

ارتباطات معلم-والدین در قلب رابطه خانواده و مدرسه قرار دارد (Bouffard, 2008). دو نوع ارتباط نهادی و فردی بین والدین و معلمان وجود دارد. ارتباط نهادی برای همه والدین به طوری که یک گروه بزرگ هدف قرار دارد از سوی دیگر ارتباطات فردی حول یک کودک خاص می‌چرخد و معلمان و والدین را شامل می‌شود (Goodall, 2016). مدل مختلفی از ارتباطات خانواده و مدرسه وجود دارد. مدل کریستسون و شریدان^۶ (۲۰۰۱) چهار عنصر کلیدی رویکرد، نگرش، جو و اقدامات را برای افزایش تعامل و ارتباط والدین با مدرسه در یادگیری کودکان شناسایی کرد. هور-دمپسی و سندلر^۷ (۱۹۹۷) مدل دیگری از ارتباط والدین را معرفی کردند، بر اساس این مدل تصمیمات والدین در مورد تعامل با مدرسه در یادگیری فرزندان حاصل سه عامل است: ۱. اعتقاد والدین مبنی بر اینکه تعامل با مدرسه و معلم در یادگیری فرزندان تأثیرگذار است ۲. درک والدین از دعوت از مدارس و معلمان و فرزندانشان در راستای مشارکت و برقراری ارتباط ۳. مطالبات در

نحوه کمک والدین و برگزاری جلسات والدین و مربیان (Malik, 2020)، ایجاد یک خط ارتباطی از طریق ایمیل‌ها و تماس‌های هفتگی، استفاده از پلتفرم‌های آنلاین مانند زوم یا گوگل، جلسات ویدئو کنفرانس و کنفرانس‌های ویدئویی (Francis, Raines, Reed & Kinase Jerome, 2022) اشاره نمود.

در عصر دیجیتال، امکانات ارتباطی زیادی برای والدین و معلمان فراهم است. مجموعه گسترده رسانه‌های جدید و فناوری‌های اطلاعاتی امکان انتخاب افزایش کانال‌های ارتباطی جایگزین و جدید را بین معلمان و والدین متناسب با نیازها و سطح راحتی آنها فراهم کرده است و در نتیجه افق‌های مشارکت آنها را گسترش می‌دهد معلمان به‌طور فزاینده‌ای از فناوری برای تقویت ارتباط با والدین استفاده می‌کنند (Bordalba & Bochaca, 2019; Olmstead, 2013).

در دوره کووید-۱۹، ارتباط چهره به چهره در مدارس محدود شد. این پدیده باعث شد که معلمان و والدین برای توسعه و حفظ مشارکت خود در آموزش کودکان (Lax- ton, Cooper & Younie, 2021). به رسانه‌های ارتباطی جایگزین اعتماد کنند. بنابراین، فناوری‌های دیجیتال حتی بیشتر در خط مقدم گفت‌وگو ارتباطی قرار گرفته‌اند (Chen & Rivera-Vernazza, 2023).

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش کیفی از نوع پدیدارشناسی^۸ استفاده شد. مطالعه پدیدارشناسی، معنای زیسته افراد متعدد از یک مفهوم یا پدیده را مدنظر قرار می‌دهد (Giorgi, Giorgi & Mor- ley, 2017). قلمرو پژوهش را معلمان و والدین مقطع ابتدایی شهر بیرجند تشکیل می‌داد. نمونه پژوهش به حجم ۱۵ نفر معلم و ۱۰ نفر از والدین، با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و در انتخاب آنها چند ملاک مدنظر قرار داشت از جمله معلمان و والدینی که در شبانه‌روز بیش از ۲ ساعت در بسترهای مجازی با همدیگر ارتباط داشتند و همچنین معلمان که در کنار آموزش‌های حضوری، از بستر مجازی مداخله آموزشی داشتند، انتخاب شدند. روش جمع‌آوری داده‌های مطالعه مبنی بر مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از راهبرد هفت مرحله‌ای کلازی^۹ (۲۰۰۲) استفاده شد. در این روش از رهنمودهای

مورد زمان و انرژی والدین که ممکن است با فعالیت‌های مشارکتی در تضاد باشد. مدل اکلس و همکاران ارتباط والدین را در پنج بعد نظارت، داوطلب شدن، مشارکت، تماس با مدرسه در مورد پیشرفت کودک و تماس با مدرسه در مورد چگونگی کمک اضافی به کودک معرفی می‌کند (به نقل از منافی، ساروخانی و آفاجانی مرسا، ۱۴۰۲).

مشارکت والدین با مدرسه و معلم در قالب مشارکت در خانه و در مدرسه تعریف می‌شود، مشارکت در خانه ممکن است شامل فعالیت‌های مانند کمک به انجام تکالیف باشد، در حالی که مشارکت در مدرسه ممکن است شامل شرکت در رویدادهای مدرسه باشد. یک نسخه غنی‌تر از این چارچوب شامل «ارتباطات» است، در واقع ارتباطات را به عنوان تسهیلگر فعالیت‌های مشارکت والدین در خانه و مدرسه قرار می‌دهند (Patrikakou & Anderson, 2005). بنابراین رایج‌ترین شکل مشارکت خانواده به صورت خانگی و مدرسه‌ای بدون ایجاد ارتباطات قوی امکان‌پذیر نیست و روابط مؤثر معلم و والدین مستلزم اعتماد و احترام متقابل است (Epstein, 2013).

ارتباط مؤثر معلم و والدین به عنوان بلوک سازنده مشارکت مثبت معلم و والدین شناخته شده است (Chen, Epstein et al., 2018; Epstein et al., 2016). اصلی‌ترین روش سرمایه‌گذاری والدین در آموزش فرزندانشان تعامل با معلمان است به طوری که این تعامل به والدین و معلمان این امکان را می‌دهد تا اطلاعات را تبادل کنند، احساس تعهد و اعتماد متقابل را تقویت کنند و هماهنگی‌های لازم را برای پیشرفت دانش‌آموزان انجام دهند و همچنین تعامل والدین و معلم مسئولیت‌پذیری متقابل را تسهیل می‌کند (Mbiti, ۱۴۰۰). والدین و معلمان هرکدام به صورت مستقل به رشد کودک کمک می‌کنند امام ارتباط آنها تأثیر منحصر به فرد دیگری می‌گذارد (Minke & Woodford, 2020).

والدین در ارتباط با معلمان از روش‌های مختلفی استفاده می‌کنند. که می‌توان به مواردی همچون ارتباط چهره‌به‌چهره، مانند «مصاحبه و ملاقات حضوری»، از طریق فناوری، مانند «تلفن، واتساپ، رسانه‌های اجتماعی» با منابع مکتوب، مانند «خبرنامه، گزارش توسعه» و همچنین در طول فعالیت‌هایی مانند «مشارکت خانواده» (Özkan, Yildiz & Yilmaz, 2021)، یادداشت‌های روزانه، ارائه دادن

- اهداف و دلایل ارتباطات رسانه‌ای

یکی از مضامین اصلی پژوهش اهداف و دلایل برقراری ارتباط رسانه‌ای معلم-والدین است. معلم شماره ۳ بیان داشت «در تماس تلفنی خودم با والدین در مورد دانش‌آموز صحبت می‌کنیم و اطلاعاتی رو به والدین می‌دهم». والدین شماره ۹ بیان کرد «از معلم اطلاعاتی از وضعیت تحصیلی و تربیتی فرزندم می‌گیرم». معلم شماره ۱ بیان کرد «ما در گروه شاد برای والدین فایل، فیلم‌ها و غیره را اشتراک می‌گذاریم تا همه از آن استفاده کنند». معلم شماره ۲ بیان کرد «من به والدین تماس می‌گیرم تا آنها را به جلسه انجمن می‌فرستم». معلم شماره ۶ بیان داشت که «بنده شماره خودم رو به والدین دادم تا زمانی که بحرانی پیش میاد یا نگران موضوعی هستند به من تماس بگیرند یا پیام دهند».

- روش‌های ارتباطات رسانه‌ای

والدین و معلمان در ارتباطات رسانه‌ای از روش‌های مختلفی استفاده می‌کنند. معلم شماره ۲ بیان کرد «برخی اوقات جلسات به صورت لایو شاد در شاد برگزار می‌شود». والدین شماره ۶ بیان کرد «جلسه مدرسه به صورت حضوری و غیرحضوری است یعنی برامون اسکای روم هم می‌ذارن». معلم شماره ۴ بیان می‌کرد «برخی اوقات شده که دعوتنامه‌ای طراحی کردم و برای اینکه والدین رو برای جلسه انجمن دعوت کنم دعوتنامه رو فرستادم تو گروه شاد». معلم شماره ۷ بیان کرد «برخی اوقات با والدین دانش‌آموزان جلسات آنلاین دارم و سریع لینک گوگل میت درست می‌کنم و جلسه رو برگزار می‌کنم».

- ابزارهای ارتباط رسانه‌ای

در ارتباط معلم-والدین از ابزارهای مختلف رسانه‌ای استفاده شده است. والدین ۵ گفت «من با معلم فرزندم در شبکه شاد ارتباط دارم». والدین شماره ۸ بیان داشت که «بیشتر با معلم بچم به صورت تلفنی یا ارسال پیام ارتباط دارم». معلم شماره ۹ گفت «بیشتر معلم‌ها بعد از کرونا بیشتر در شبکه شاد یا ای‌تا با والدین گروه دارند و پیام‌ها رو می‌فرستند». معلم شماره ۳ بیان کرد «برای برگزاری جلسات انجمن کلاسی میام توی شاد یک بات نظرسنجی درست می‌کنم و والدین اون رو تکمیل می‌کنند تا بتونم یک‌زمانی

کلی داده‌ها استفاده شده است و شامل تعیین اظهارات مهم، ایجاد معنی، خوشه‌بندی‌های آنها در مضمون‌ها و ارائه توصیفی جامع از پدیده مورد مطالعه می‌شود (کرسول^۱، ۱۳۹۶). جهت ارزیابی نتایج پژوهش کیفی حاضر، از معیارهای گوبا و لینکلن^{۱۱} (۱۹۸۵) استفاده شد. گوبا و لینکلن از عنوان اعتمادپذیری یا قابلیت اعتماد^{۱۲} برای ارزیابی نتایج پژوهش کیفی استفاده می‌کنند. قابلیت اعتماد به بیانی ساده، میزانی است که در آن می‌توان به یافته‌های یک تحقیق کیفی متکی بود و به نتایج آنها اعتماد کرد. به عقیده گوبا و لینکلن معیار قابلیت اعتماد شامل چهار معیار جداگانه اما به هم مرتبط است که شامل باورپذیری (همسازی و همبستگی داده‌ها)، اطمینان‌پذیری (توانایی تشخیص جایی که داده‌های یک مطالعه از کجا آمده، چگونه گردآوری شده و چه طور به کاررفته‌اند)، تأثیرپذیری (عینیت کیفی و انطباق یافته‌ها بر داده‌های پژوهش) و انتقال‌پذیری (اعتبار بیرونی) است (محمدپور، ۱۳۸۹ و محسن پور، ۱۳۹۰). به منظور افزایش باورپذیری، از راهبردهایی مانند بررسی به وسیله اعضا، توصیف و تحلیل دقیق یافته‌ها، یادداشت‌های بازتابی و به‌کارگیری سؤالات مناسب استفاده شد. برای تضمین انتقال‌پذیری، از توصیف انبوه و غنی اطلاعات در طول مراحل پژوهش و نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. برای افزایش تأثیرپذیری، ارائه جزئیات عملیاتی از جمع‌آوری داده‌ها و ارزشیابی‌های بازتابی از جمله راهبردهای مورد استفاده در این مطالعه بود. با هدف اطمینان‌پذیری، تمام اطلاعات در طول فرایند مطالعه با دقت، ثبت و ضبط و جزئیات مصاحبه‌ها نیز یادداشت شد.

یافته‌های پژوهش

در تحقیق حاضر مضامین اصلی و فرعی متناسب با داده‌ها بعد از تحلیل و کدگذاری در «شکل ۱» و «جدول ۱» ارائه شده است.

شکل ۱. تجارب زیسته ارتباطات رسانه‌ای معلم-والدین در مقطع ابتدایی.

جدول ۱. ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم در مقطع ابتدایی.

کدهای منتخب	کدهای محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدهای باز)
اهداف و دلایل	انتقال و اشتراک‌گذاری اطلاعات	به اشتراک‌گذاری اطلاعات، آپلود و دانلود اسناد، عکس‌ها، فیلم‌ها و غیره به اشتراک‌گذاری اطلاعات در مورد پیشرفت یادگیری، نقاط قوت، نیازها، مشکلات تحصیلی و یا مسائل رفتاری کودک با والدین، اشتراک‌گذاری اطلاعات معلم، به اشتراک‌گذاری اطلاعات در مورد پیشرفت یادگیری و رشد، نقاط قوت و نیازهای کودک، گرفتن اطلاعات تحصیلی و تربیتی فرزند از معلم، بیان انتظارات از معلم و والدین
	پاسخ‌دهی به مخاطبین	پاسخ به والدین در مورد سؤالات و نگرانی‌های مربوط به کودک، پاسخ معلم به سؤالات والدین
	شفاف‌سازی عملکرد	آگاه‌سازی والدین در مورد اتفاقات کلاس و مدرسه، آگاه کردن والدین در مورد اتفاقات کلاس و مدرسه و تغییرات مهم، آشنایی با پیشینه فرهنگی و زبانی کودک و سایر ویژگی‌های خانوادگی، بحث در مورد مشکلات رفتاری و تحصیلی کودک، بیان قوانین و مقررات
روش‌ها	اطلاع‌رسانی و ثبت رویدادها	دعوت در جلسه انجمن اولیا و مربیان، اطلاع‌رسانی غیبت دانش‌آموز، اطلاع‌رسانی در مورد نحوه انجام تکلیف، اطلاع از عدم انجام تکلیف، دعوت به جلسه انجمن کلاسی
	هم‌زمان	تماس تلفنی و ارتباط ویدئویی، گفت‌وگو صوتی شاد، ارتباط تصویری، بسترهای آنلاین اسکای روم و ادوبی کانکت، گوگل میت
	ناهم‌زمان	مواد چاپی الکترونیک، نظرسنجی، فرم‌های الکترونیکی گوگل
ابزارها	سیستم‌های پیام‌رسان ویدئوکنفرانسی و آنلاین	چت تصویری، پیامک تلفنی، ارسال فیلم و عکس از شبکه‌های اجتماعی نرم‌افزار اسکای روم، نرم‌افزار ادوبی کانکت، نرم‌افزار گوگل میت،
	مواد چاپی الکترونیک	اطلاعیه‌های مدرسه، فیلم‌های گزارشی از رویدادهای مدرسه، دعوت‌های الکترونیکی، دعوت الکترونیکی و مداد کاغذی از والدین
	نظرسنجی و فرم الکترونیکی	بات شاد، نظرسنجی‌های گروهی برای تصمیم‌گیری، دی جی فرم‌ها
چالش‌ها و محدودیت‌ها	وب‌سایت	سایت مدرسه، سایت معلم،
	شبکه آموزشی دانش‌آموز (شاد)	چت تصویری، گفت‌وگوی صوتی، بات‌های نظرسنجی‌ها
	اشتغال والدین	فراموش کردن امورات تحصیلی فرزند به دلیل مشغله، درگیر بودن اولیا به کشاورزی و فعالیت‌های اقتصادی، برنامه کاری غیرقابل انعطاف عدم پاسخگویی والدین، کمبود زمان و وقت،
مزایا و فرصت‌ها	سطح سواد و تحصیلات	مدرک تحصیلی والدین، سطح تحصیلات والدین و معلم، تحصیلات والدین و سطح تحصیلات بالا، بی‌سوادی اولیا، والدین بی‌سوادی ولی پولدار، مدت‌زمان حضور در خانه، درگیر بودن والدین به کار زمان و تایم فراغت والدین، عدم پاسخگویی به تماس تلفنی و پیام‌ها از طرف اولیا،
	نبود منابع مادی و اینترنتی	نداشتن اینترنت، نداشتن آنتن و اینترنت در روستا، منابع اینترنتی ضعیف، کمبود منابع مادی
	نوع نگرش و طرز تفکر به فناوری	دیدگاه متناقض والدین نسبت به فناوری، عدم مهارت تکنولوژیکی، عدم استقبال از مدرسه،
	شرایط سنی	سن بالا والدین، سن پایین والدین، سن بالا معلم،
	نوع سکونت	زندگی روستایی، زندگی شهری، حاشیه‌نشین، منطقه اطراف شهر، متفاوت بودن طرز تفکر والدین شهری و روستایی
	آسان و راحت	آسان بودن ارتباط، راحت بودن ارتباط، راحتی
	انعطاف‌پذیری در زمان و مکان	عدم نیاز به رفت‌وآمد به مدرسه، انعطاف‌پذیری در زمان و مکان استفاده از ظرفیت سایر اعضا خانواده،
	افزایش سرعت و رصد لحظه‌به‌لحظه	رفع مشکل به هنگام، مداخله سریع، واکنش سریع به مشکلات، افزایش قدرت در تصمیم‌گیری، برقراری ارتباط سریع و انعطاف‌پذیر، دریافت پاسخ فوری، منتقل شدن سریع اطلاعات دانش‌آموز، تصمیم‌گیری سریع در شرایط خاص
	ثبت وقایع و آرشیو کردن	دیدن فعالیت‌ها آموزشی کودکان، ذخیره کردن محصولات آموزشی دانش‌آموزان، حضور در کلاس،

- چالش‌ها و محدودیت‌های ارتباط رسانه‌ای

یکی از مضامین اصلی پژوهش موانع و محدودیت‌های ارتباط رسانه‌ای بین معلم و والدین است. در همین رابطه معلم شماره ۶ بیان داشت که «یکی اینکه سن و سال والدین خیلی مدرک تحصیلیشون خیلی مهم بوده». معلم شماره

رو مشخص کنم تا همه بتونند بیان». والدین شماره ۵ بیان کرد «برخی اوقات مدرسه یک لینک می‌ده برای شرکت در جلسات انجمن اولیا و مربیان که هر کس نتونه بره مدرسه، از فضای مجازی جلسه رو دنبال کنه».

و مراد نژادی، ۱۴۰۲)، ارتباط والدین-معلم است. که با آمدن فناوری و رسانه به عرصه ارتباطات، بخشی از ارتباط والدین-معلم به ارتباط رسانه‌ای تبدیل شد. تجارب زیسته ارتباطات رسانه‌ای معلم-والدین در ۵ مضمون اصلی اهداف و دلایل ارتباط رسانه‌ای (انتقال و اشتراک‌گذاری اطلاعات، پاسخ‌دهی، شفاف‌سازی، اطلاع‌رسانی و ثبت رویدادها) روش‌های ارتباطی (هم‌زمان، ناهم‌زمان)، ابزارهای ارتباطی (سیستم‌های پیام‌رسان، ویدئوکنفرانسی و آنلاین، مواد چاپی الکترونیک، نظرسنجی و فرم الکترونیکی، وبسایت، شبکه آموزشی دانش‌آموز (شاد))، چالش‌ها و محدودیت‌ها (اشتغال والدین، سطح سواد و تحصیلات، نبود منابع مادی و اینترنتی، نوع نگرش و طرز تفکر به فناوری، شرایط سنی، نوع سکونت)، مزایا و فرصت‌ها (آسان و راحت، انعطاف‌پذیری در زمان و مکان، افزایش سرعت و رصد لحظه‌به‌لحظه، ثبت وقایع و آرشیو کردن)

یکی دیگر از مضامین اصلی پژوهش، اهداف و دلایل برقراری ارتباط والدین-معلم است. این مضمون دارای زیر مضمون‌های انتقال و اشتراک‌گذاری اطلاعات، پاسخ‌دهی، شفاف‌سازی، اطلاع‌رسانی و ثبت رویدادها است. یافته‌های پژوهش چن و ریورا-ورنازا^{۱۳} (۲۰۲۲) که نشان می‌دهد از اهداف ارتباط والدین-معلم اشتراک‌گذاری اطلاعات و گرفتن نقاط ضعف و قوت دانش‌آموزان است و پژوهش پوپوسکا، پوپوسکی و دیمووا^{۱۴} (۲۰۲۱) نشان می‌دهد راه‌های ارتباطی عمدتاً با هدف انتقال اطلاعات به والدین است. پژوهش مینده و نهلمایو^{۱۵} (۲۰۲۲) که نشان داد از نظر والدین نیاز است با مدارس ارتباط برقرار کنند و اطلاعات را به اشتراک بگذارند و توضیح دهند که مدارس از والدین چه انتظاراتی دارند. اردیچ^{۱۶} (۲۰۲۱) در پژوهشی نشان می‌دهد برقراری ارتباط به دلیل بیان مشکلات کودکان، راهی برای معرفی معلمان به والدین و تعیین قوانین و مقررات است و کووسیماک، یوسیتالو- مالمیوارا و تیری^{۱۷} (۲۰۱۹) ارتباط دیجیتال را باعث افزایش میزان مشارکت والدین معرفی کرده است، تأییدکننده یافته پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که والدین و معلمان به دلیل اینکه هرکدام بخشی از اطلاعات از دانش‌آموزان را در حیطه مسائل آموزشی و تربیتی دارند لذا در ارتباط به دنبال اشتراک‌گذاری اطلاعات هستند تا بتوانند مسیر هدایتی فرزندان را به صورت مؤثر جلو ببرند

۱۵ بیان کرد «اولاً فکر می‌کنم زمان یا تایم فراغت خود والدین هم تأثیرگذار است. مثلاً اگر والدین خیلی مشغله کاری نداشته باشند خب در خیلی از جلساتی که معلم برگزار می‌کنه شرکت می‌کنند». همین معلم در جای دیگر بیان کرد «گاهی اوقات شاغل بودن والدین و بعضاً توقعات بی‌جایی که والدین داشتن». همین معلم در جای دیگر بیان کرد «دومین عامل حالا بحث دیگری هم هست که شاید از سن و ساله معلم نشئت می‌گرفت». معلم شماره ۴ بیان کرد «برخی از والدین دانش‌آموزان من از فضای مجازی ترس دارند، این ترس شاید مربوط به سواد فناوری اونا باشه یا علاقه به فضای مجازی نداشته باشند یا برخی اولیا هم امکانات برای وصل شدن به شاد و جلسات ما ندارند». والدین شماره ۶ بیان کرد «خونه ما جایی هست که اینترنت قطع و وصل میشه و من همیشه نمی‌تونم شاد رو چک کنم».

-مزایا و فرصت‌های ارتباط رسانه‌ای

فرصت‌ها و مزیت‌های ارتباط رسانه‌ای والدین-معلم یکی دیگر از مضامین اصلی پژوهش است والدین شماره ۳ بیان کرد «من خیلی راحت‌تر تونستم با معلم پسرم ارتباط بگیرم». معلم شماره ۷ گفت «با اومدن شبکه شاد سریع می‌تونیم خبری رو به والدین برسونیم». معلم شماره ۸ گفت «اگر کاری داشته باشم سریع تماس می‌گیرم و به والدین اطلاع میدم و تصمیم می‌گیرم». معلم شماره ۱ بیان کرد «برخی اوقات در مدرسه اتفاقی میفته و سریع من به والدین اطلاع میدم و با اونا تماس تلفنی میگیرم تا اونا در جریان اتفاق بزارم». والدین شماره ۳ گفت «من در گروهی که با والدین هستیم، معلم فعالیت‌های مهم دانش‌آموزان رو اونا میزازه یا توی پی وی برامون می‌فرسته و من دانلود می‌کنم و تو سیستم ذخیره می‌کنم تا بعداً برای پسرم بزارم».

بحث و نتیجه‌گیری

ارتباطات آموزشی شکل خاصی از ارتباطات است که مختص فعالیت‌ها و تلاش‌های آموزشی است و برای یادگیری سیستماتیک و کمکی در نظر گرفته شده است (Manea, 2020). یکی از سطوح ارتباطات آموزشی در جهت اجرای برنامه درسی در مقطع ابتدایی که این مقطع تحصیلی دوره نخستین گام آموزش رسمی به شمار می‌آید و شخصیت کودک نیز در این دوران پایا می‌شود (موسایی

و از سویی معلمان به دلیل اینکه بتوانند در ابتدا و طول سال برنامه‌های خود را دنبال نمایند و نحوه عملکرد خود را شفاف نمایند با والدین ارتباط گرفته و برخی از اهداف خود را بیان می‌کند. یکی از نکات بسیار اساسی در ارتباط والدین-معلم پاسخ‌دهی هر دو طرف به پیام و تماس طرف مقابل است تا بتوانند در زودترین زمان بهترین مداخله را داشته باشند تا از آسیب‌های احتمالی جلوگیری شود.

روش‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم به دودسته ناهم‌زمان و هم‌زمان تقسیم شده است. یافته‌های خسروی و نظامی (۱۴۰۱)، پژوهش اکبری بورنگ، سورگی، رستمی‌نژاد و پورشافعی (۱۴۰۱)، چن و ریورا-ورنازا^{۱۸} (۲۰۲۲)، پوپوسکا، پوپوسکی و دیمووا^{۱۹} (۲۰۲۱)، فرانسیس، رینز، رید و کیناس جروم^{۲۰} (۲۰۲۲)، بیلتون، جکسون و همیر^{۲۱} (۲۰۱۸) تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که ابزارهای هم‌زمان به ارتباطات برخشی نیاز دارد که فرد هم‌زمان با دیگر افراد در یک‌زمان یکسان با یکدیگر در ارتباط باشند. در این نوع ارتباط بین زمانی که یک فرد پیامی را می‌فرستد و افراد دیگری که آن پیام را دریافت می‌کنند، تأخیر زمانی وجود ندارد. برای مثال اتاق‌های گفت‌وگو، پیام‌رسانی فوری و سیستم‌های ویدئوکنفرانس نمونه‌هایی از ابزارهای هم‌زمان هستند. در مقابل، در ابزارهای غیر هم‌زمان نیازی به هم‌زمانی ارتباط افراد نیست؛ زیرا پیام‌ها برای زمانی دیگر ذخیره می‌شوند. فردی می‌تواند پیامی را تولید کرده، و افراد دیگر در زمانی دیگر آن را خوانده و جواب دهند. نمونه‌هایی از ابزارهای غیر هم‌زمان شامل ایمیل، انجمن‌های بحث، ویکی‌ها و وبلاگ‌ها هستند. والدین و معلمان از حالت‌های هم‌زمان و ناهم‌زمان در برقراری ارتباط خود استفاده می‌نمایند.

یکی از مضامین اصلی پژوهش ابزارهای ارتباطات رسانه‌ای مورد استفاده از سوی والدین و معلمان در برقراری ارتباط است. این مضمون دارای مضامین فرعی سیستم‌های پیام‌رسان، ویدئوکنفرانسی و آنلاین، مواد چاپی الکترونیک، نظرسنجی و فرم الکترونیکی، وب‌سایت، شبکه آموزشی دانش‌آموز (شاد) است. یافته‌های پژوهش اکبری بورنگ، سورگی، رستمی‌نژاد و پورشافعی (۱۴۰۱) نشان داد که شبکه شاد یک شبکه اجتماعی برای ارتباط والدین-معلم مورد استفاده قرار می‌گیرد. پژوهش بیلتون، جکسون و همیر (۲۰۱۸) تلفن همراه و مکالمات بین والدین و معلم

را به عنوان یک ابزار مهم و تحلیلی نشان می‌دهد. مینده و نهلومایو^{۲۲} (۲۰۲۲) تماس تلفنی، ارسال پیامک، نامه‌نگاری را به عنوان ابزارهای مورد استفاده معرفی می‌کند و پژوهش اردریچ (۲۰۲۱) و جوهری، نوردین و مهامد^{۲۳} (۲۰۲۲) ابزارهای ایمیل، واتساپ، وب‌سایت، یادداشت‌های ارسال شده با کودکان، ملاقات‌های چهره‌به‌چهره، برگزاری انجمن‌های کلاسی را به عنوان رسانه مورد استفاده در ارتباط معلم-والدین معرفی کرده است. تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که والدین و معلمان بر اساس موقعیت و شرایطی که دارند از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کنند و با همدیگر برای رسیدن به اهداف آموزشی و تربیتی ارتباط برقرار می‌کنند. چالش‌ها و محدودیت‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم یکی دیگر از مضامین اصلی پژوهش است. این مضمون دارای مضامین فرعی اشتغال والدین، سطح سواد و تحصیلات، نبود منابع مادی و اینترنتی، نوع نگرش و طرز تفکر به فناوری، شرایط سنی، نوع سکونت است. یافته پژوهش گراهام کلی^{۲۴} (۲۰۰۵) نشان داد که ساعات کار والدین بر ارتباط والدین-معلم تأثیر می‌گذارد و والدین با برنامه کاری فشرده، ارتباط کمتری با مدارس دارند. یافته‌های پژوهش زیدن، رحمان و چینگ^{۲۵} (۲۰۲۰) که نشان داد محدودیت زمانی دلیل اصلی ارتباط والدین در فعالیت‌های مرتبط با مدرسه و معلم است و همچنین این پژوهش نشان داد که بین سوابق تحصیلی والدین و استفاده از پیام‌رسانی فوری موبایل برای ارتباط والدین و معلمان رابطه معناداری وجود دارد و پژوهش چن و ریورا-ورنازا (۲۰۲۲) نشان داد که والدین ارتباط حضوری را نسبت به ارتباط دیجیتال ترجیح می‌دهند، تأییدکننده یافته‌های این پژوهش است. از سویی پژوهش یوشاوو^{۲۶} (۲۰۲۰) که نشان داد که سطح تحصیلات والدین تأثیری بر ادراک والدین از ارتباط والدین-معلم ندارد، یافته‌های پژوهش حاضر را تأیید نمی‌کند. در تبیین یافته‌ها این‌طور بیان داشت که در عصر جدید با توجه به اینکه پدر و مادر در والدین‌ها مشغول به کار هستند و بیشتر زمان روزانه خود را در محل کار سپری می‌کنند و از سویی زمان شروع و پایان مدرسه با زمان کاری آنها یکی است فرصت کمتری برای برقراری ارتباط دارند. یکی دیگر از موانع تحصیلات دو طرف است. رفتار و نگرش خانواده‌ها بر جنبه‌های مختلف زندگی کودکان از جمله حوزه آموزش آنان اثرگذار است، بسیاری

و از سویی معلمان به دلیل اینکه بتوانند در ابتدا و طول سال برنامه‌های خود را دنبال نمایند و نحوه عملکرد خود را شفاف نمایند با والدین ارتباط گرفته و برخی از اهداف خود را بیان می‌کند. یکی از نکات بسیار اساسی در ارتباط والدین-معلم پاسخ‌دهی هر دو طرف به پیام و تماس طرف مقابل است تا بتوانند در زودترین زمان بهترین مداخله را داشته باشند تا از آسیب‌های احتمالی جلوگیری شود.

روش‌های ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم به دودسته ناهم‌زمان و هم‌زمان تقسیم شده است. یافته‌های خسروی و نظامی (۱۴۰۱)، پژوهش اکبری بورنگ، سورگی، رستمی‌نژاد و پورشافعی (۱۴۰۱)، چن و ریورا-ورنازا^{۱۸} (۲۰۲۲)، پوپوسکا، پوپوسکی و دیمووا^{۱۹} (۲۰۲۱)، فرانسیس، رینز، رید و کیناس جروم^{۲۰} (۲۰۲۲)، بیلتون، جکسون و همیر^{۲۱} (۲۰۱۸) تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که ابزارهای هم‌زمان به ارتباطات برخشی نیاز دارد که فرد هم‌زمان با دیگر افراد در یک‌زمان یکسان با یکدیگر در ارتباط باشند. در این نوع ارتباط بین زمانی که یک فرد پیامی را می‌فرستد و افراد دیگری که آن پیام را دریافت می‌کنند، تأخیر زمانی وجود ندارد. برای مثال اتاق‌های گفت‌وگو، پیام‌رسانی فوری و سیستم‌های ویدئوکنفرانس نمونه‌هایی از ابزارهای هم‌زمان هستند. در مقابل، در ابزارهای غیر هم‌زمان نیازی به هم‌زمانی ارتباط افراد نیست؛ زیرا پیام‌ها برای زمانی دیگر ذخیره می‌شوند. فردی می‌تواند پیامی را تولید کرده، و افراد دیگر در زمانی دیگر آن را خوانده و جواب دهند. نمونه‌هایی از ابزارهای غیر هم‌زمان شامل ایمیل، انجمن‌های بحث، ویکی‌ها و وبلاگ‌ها هستند. والدین و معلمان از حالت‌های هم‌زمان و ناهم‌زمان در برقراری ارتباط خود استفاده می‌نمایند.

یکی از مضامین اصلی پژوهش ابزارهای ارتباطات رسانه‌ای مورد استفاده از سوی والدین و معلمان در برقراری ارتباط است. این مضمون دارای مضامین فرعی سیستم‌های پیام‌رسان، ویدئوکنفرانسی و آنلاین، مواد چاپی الکترونیک، نظرسنجی و فرم الکترونیکی، وب‌سایت، شبکه آموزشی دانش‌آموز (شاد) است. یافته‌های پژوهش اکبری بورنگ، سورگی، رستمی‌نژاد و پورشافعی (۱۴۰۱) نشان داد که شبکه شاد یک شبکه اجتماعی برای ارتباط والدین-معلم مورد استفاده قرار می‌گیرد. پژوهش بیلتون، جکسون و همیر (۲۰۱۸) تلفن همراه و مکالمات بین والدین و معلم

آموزش و پرورش و عصر ارتباطات از جایگاه بالایی برخوردار است، به تصویر کشیده است. در این مطالعه رابطه والدین-معلم در مقطع ابتدایی از منظر رسانه و تجارب والدین و معلمان توصیف کرده است. یکی از محدودیت‌های این پژوهش اکتفا به مقطع ابتدایی است که با توجه به اهمیت مضاعف آن انتخاب گردیده؛ لکن با توسعه مقاطع تحصیلی ممکن است. یافته‌های این پژوهش به نتایج گسترده و جامع‌تری بینجامد. پیشنهاد می‌شود برای پژوهش‌های پیش رو ابزار کمی مبتنی بر یافته‌های پژوهش حاضر ساخته شود. از بعد کاربردی پیشنهاد می‌گردد با توجه به نقش پررنگ رسانه‌ها در ارتباطات، یافته‌های این پژوهش می‌تواند سرفصل‌های درس ارتباطات برای والدین و معلمان قرار گیرد.

پیشنهاد‌های راهبردی

در این پژوهش ابتدا سؤالات اصلی و فرعی پاسخ داده شد و بر اساس یافته‌های پژوهش و ضرورت توجه به مسئله ارتباطات، راهبردهایی را بر اساس یافته‌ها جهت تقویت و توسعه ارتباطات معلم-والدین پیشنهاد می‌شود:

اول: یافته‌ها نشان می‌دهد که والدین وقت برای برقراری ارتباط ندارند و ارتباط با معلم در خصوص مسائل آموزشی آن‌چنان‌که باید، اولویت والدین نیست و به اهمیت آن توجه ندارند. حتی در طرف مقابل هم شاید این باور به شکل عمیق در معلمان نیست. لذا ضرورت مدیریت ارتباطات بین معلمان و والدین مطرح است. ظاهراً در نظام فعلی این ارتباطات به حال خود رها شده، موردی و جزیره‌ای شکل می‌گیرد. درحالی‌که لازم است نظام آموزشی در جهت ارتقاء سطح این حوزه ارتباطی برنامه‌ریزی و اعمال مدیریت کنند.

دوم: محتوی و عمق موضوعاتی که پیرامون آن ارتباطات شکل می‌گیرد نیز خیلی عمیق نیست. عمدتاً اطلاع‌رسانی و خبررسانی‌ها یا برخی رفع سوءتفاهم‌هاست. درحالی‌که انتظار می‌رود معلمان و نظام آموزشی از ظرفیت والدین برای ارتقاء کیفی فعالیت‌های آموزشی بهره بگیرند. لذا راهبردهایی برای ارتقاء کیفی ارتباطات و سوق دادن محتوای ارتباطی به محتوای عمیق که هرچه بیشتر در جهت موضوعات آموزشی باشد؛ نه اطلاع‌رسانی‌های جزئی طراحی و اجرا گردد.

سوم: شکل‌گیری نگاه راهبردی به ارتباطات، برای این

از مشکلات تحصیلی کودکان هم با رفتارها و باورهای خانواده‌هایشان گره‌خورده و از آن متأثر شده است (یزدانی و یازلو، ۱۴۰۱). تجربه نشان می‌دهد که در اکثر مواقع والدین و معلمان دارای تحصیلات بالا در ارتباط‌گیری موفق‌تر هستند و از سویی والدین دارای سواد پایین معمولاً با معلمان ارتباط برقراری نمی‌کنند. همچنین معلمان و والدین که جوان هستند با توجه به شرایط سنی علاقه بیشتری به برقراری ارتباط دارند و از توان خود در این راستا استفاده می‌کنند. با توجه به اینکه برخی از افراد نسبت به رسانه‌های نوین شناختی ندارند و هنوز نحوه استفاده از آن را نمی‌دانند لذا به سمت آن گرایش ندارند و از آن در برقراری ارتباط استفاده نمی‌کنند. به‌طورکلی با توجه زبان بدن در ارتباط با رسانه‌های نوین مشخص و ملموس نیست و به عنوان یک حلقه مفقوده در این ارتباطات رسانه‌ای مشهود است لذا چالش و مشکلات متعددی را همچون عدم انتقال پیام به همراه احساسات و زبان بدن و ایجاد بدفهمی و کج‌فهمی‌ها در دریافت پیام برای مخاطبین و... را باعث می‌شود و این عدم انتقال درست پیام باعث بروز مشکلاتی بعدی خواهد شد.

مضمون آخر پژوهش مزایا و فرصت‌ها ارتباطات رسانه‌ای معلم-والدین است که دارای زیر مضمون‌های آسان و راحت، انعطاف‌پذیری در زمان و مکان، افزایش سرعت و رصد لحظه‌به‌لحظه، ثبت وقایع و آرشیو کردن است. پژوهش‌چن و ریورا-ورنازا (۲۰۲۲) نشان داد که راحتی و دیدن محصولات آموزشی کودکان، دریافت‌های پاسخ‌های فوری از ویژگی‌های ارتباطات دیجیتال است. تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که برخی از ویژگی‌های ارتباطات رسانه‌ای منجر به این شده است که نسبت به ارتباطات حضوری مزیت‌هایی داشته باشد و فرصت‌هایی را پیشرو والدین و معلمان قرار دهد. به‌طورکلی با توجه به اینکه یکی از ویژگی‌های مهم رسانه‌های نوین انعطاف در زمان و مکان است لذا برقراری ارتباطات معلم-والدین تحت شعاع این مسئله قرار گرفته است و می‌توانند والدین و معلمان به صورت راحت و آسان با همدیگر تعامل داشته باشند و پیام‌های آموزشی و تربیتی را به همدیگر در راستای فرایند یاددهی-یاددهی دانش‌آموزان انتقال دهند تا مسئله تعلیم و تربیت نسل آینده بهتر پیگیری شود.

پژوهش حاضر، ارتباطات رسانه‌ای والدین-معلم که در

چهارم: از رسانه‌ها در حوزه ارتباطات به صورت بهینه استفاده نمی‌شوند و با وضعیت مطلوب فاصله دارد و نیازمند تغییر نگاه در معلمان و والدین و رویه نظام تعلیم و تربیت است.

منظور می‌بایست ارتباطات آموزشی را در قالب یک شبکه ارتباطی دید که یکی از سطوح آن ارتباط معلم-والدین است، ارتباط تمامی سطوح این شبکه ارتباطی منجر به تقویت و ارتقا کارکرد نظام تعلیم و تربیت می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Houri, Thayer & Cook
2. Murray
3. Murray et al
4. Guo, Wu & Liu
5. Ziden, Rahman & Ching
6. Christenson, S., & Sheridan, S. M
7. Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M
8. Phenomenology
9. Colaizzi
10. John W. Creswell
11. Guba & Lincoln
12. Trustworthiness
13. Chen, J. J., & Rivera-Vernazza, D. E
14. Popovska, N. G., Popovski, F., & Dimova, P. H
15. Myende, P. E., & Nhlumayo, B. S
16. Erdreich, L
17. Kuusimäki, Uusitalo-Malmivaara, & Tirri
18. Chen, J. J., & Rivera-Vernazza, D. E
19. Popovska, N. G., Popovski, F., & Dimova, P. H
20. Francis, G. L., Raines, A. R., Reed, A. S., & Kinas Jerome, M
21. Bilton, R., Jackson, A., & Hymer, B
22. Myende, P. E., & Nhlumayo, B. S
23. JOHARI, NOORDIN & MAHAMAD
24. Graham-Clay
25. Ziden, Rahman & Ching
26. Yushawu, A.

فهرست منابع فارسی

- اکبری بورنگ، محمد؛ سورگی، فائزه؛ رستمی‌نژاد، محمدعلی؛ پورشافعی، هادی (۱۴۰۱)، بررسی تعاملات حاکم بین والدین و معلم در فضای شبکه شاد: قوم‌نگاری مجازی، *آموزش پژوهی*، ۸ (۳۲)، ۵۰-۷۴.
- خسروی، رحمت‌اله؛ نظامی، مینا (۱۴۰۱)، واکاوی ابعاد و کیفیت تعاملات والدین در فرایند آموزش و یادگیری مجازی، *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۷۵ (۱۹)، ۱-۱۳.
- رومانی، سعید؛ حاجی حسین‌نژاد، غلامرضا؛ فاضلی، نعمت‌الله؛ حسینی‌خواه، علی (۱۳۹۸)، بررسی فرهنگ روابط معلمان با همکاران، والدین و دانش‌آموزان: مدارس روستایی و چندپایه، *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۸ (۲۱)، ۱۶۷-۱۹۲.
- سراجی، فرهاد؛ شکوری، نگار (۱۳۹۹)، موانع مشارکت در ارزشیابی توصیفی: مطالعه کیفی، *فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*، ۱۰ (۲۹)، ۲۲۹-۲۶۰.
- علی‌پور، محمد؛ آیتی، محسن؛ فائزه، سورگی (۱۳۹۸)، بررسی میزان همبستگی نظرات معلمان و والدین در خصوص استعداد دانش‌آموزان (طرح شهاب)، *رویش روانشناسی*، ۸ (۹)، ۱۸۹-۱۹۸.
- کرسول، جان (۱۴۰۰)، *پویش کیفی و طرح پژوهش؛ انتخاب از میان پنج رویکرد روایت پژوهی، پدیدارشناسی، نظریه داده بنیاد، قوم‌نگاری، مطالعه موردی، ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی، تهران: انتشارات صفار لاری، نرجس؛ حجازی، الهه؛ اژه‌ای، جواد؛ جوکار، بهرام (۱۳۹۸)، ادراک معلمان از عوامل موثر بر ارتباط معلم-دانش‌آموز: تحلیل پدیدارشناسی، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۷ (۱۸)، ۵۱-۸۰.
- مددلو، قهرمان؛ سعادت‌مند، زهره؛ یارمحمدیان، محمدحسین (۱۳۹۸)، شناخت مؤلفه‌های مشارکت والدین در اجرای برنامه درسی دوره ابتدایی، *دوماهنامه پژوهش رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۱۰ (۴۰)، ۲۳۴-۲۵۱.
- محمدپور، احمد (۱۳۸۹)، ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی: اصول و راهبردهای اعتباریابی و تصمیم‌پذیری، *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۱۷ (۴۸)، ۷۳-۱۰۷.
- محسن‌پور، محدثه (۱۳۹۰)، ارزیابی داده‌های کیفی، *مجله کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، ۱۶ (۴ و ۳)، ۵۰-۵۵.
- موسایی، محمدرضا؛ مرادنژادی، همایون (۱۴۰۲)، بررسی کارکرد ارتباطی کتاب‌های دانش‌آموزان - بررسی کار

(۸)، ۱۰۲-۸۷.

یزدانی، حمیدرضا؛ یازرلو، علیرضا (۱۴۰۱)، تحلیل نگرش‌های فرهنگی خانواده در حوزه آموزش کودکان کار و خیابان، فصلنامه مطالعات راهبردی ارتباطات، ۲ (۲)، ۸۰-۶۷.

گروهی در محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، فصلنامه مطالعات راهبردی ارتباطات، ۳ (۳)، ۴۲-۳۳.

منافی، بهراد؛ ساروخانی، باقر؛ آقاجانی مرسا، حسین (۱۴۰۲)، طراحی مدل راهبردهای اثربخش ارتباطات خانواده و مدرسه، فصلنامه مطالعات راهبردی ارتباطات، ۳

فهرست منابع غیر فارسی

Annan, M., & Anwar, K. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Online Submission*, 2 (1), 45-51.

Arghavani, M., Ahi, G., Qanifar, M. H., Shahabzadeh, F., & Dastgerdi, R. (2023). Educational Consequences Model of Secondary High School Students According to the Effects of Teacher-student and Teacher-parent Relationships by Mediating Role of Metacognitive Awareness. *Psychological Achievements*, 30 (1), 79-104. doi: 10.22055/psy.2022.34901.2597.

Balagova, L., & Halakova, Z. (2018). Teacher-Students' Interaction in Comparison of Teacher's Self-perception and Students' Point of View. *European Journal of Educational Research*, 7 (3), 465-472.

Bordalba, M. M., & Bochaca, J. G. (2019). Digital media for family-school communication? Parents' and teachers' beliefs. *Computers & Education*, 132, 44-62.

Bouffard, S. (2008). Tapping into technology: The role of the Internet in family-school communication. *Harvard family research project*, 1-7.

Bang, Y. S. (2018). Parents' perspectives on how their behaviors impede parent-teacher collaboration. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 46 (11), 1787-1799.

Bilton, R., Jackson, A., & Hymer, B. (2018). Cooperation, conflict and control: Parent-teacher relationships in an English secondary school. *Educational Review*, 70 (4), 510-526.

Chen, J. J., & Rivera-Vernazza, D. E. (2023). Communicating digitally: Building preschool teacher-parent partnerships via digital technologies during Covid-19. *Early childhood education journal*, 1-15.

Chen, J. J. (2016). Connecting right from the start: Fostering effective communication with dual language learners. Gryphon House, Inc.

Chu, S. Y. (2018). Perspectives from both sides of the parent-professional partnership: A preliminary study on Taiwan's early childhood special ed-

ucation services. *International Journal of Disability, Development and Education*, 65 (4), 355-372.

Chena, Z. X., & Chena, C. C. (2015). The intention of using smart device messages as parent-teacher communication from the view of parents. *Procedia Manufacturing*, 3, 5617-5623.

Clarke, B. L., Sheridan, S. M., & Woods, K. E. (2010). Elements of healthy family-school relationships. In *Handbook of school-family partnerships* (pp. 61-79). Routledge.

Christenson, S., & Sheridan, S. M. (Eds.). (2001). *Schools and families: Creating essential connections for learning*. Guilford Press.

Davern, L. (2004). School-to-home notebooks: What parents have to say. *Teaching Exceptional Children*, 36 (5), 22-27.

Dor, A. (2018). Parent-teacher communication: The case of diverse family patterns. *Education and Society*, 36 (1), 5-20.

Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., ... & Williams, K. J. (2018). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. Corwin Press.

Epstein, J. L. (2013). Ready or not? Preparing future educators for school, family, and community partnerships. *Teaching Education*, 24 (2), 115-118. <https://doi.org/10.1080/10476210.2013.786887>

Erdreich, L. (2021). Managing parent capital: Parent-teacher digital communication among early childhood educators. *Italian Journal of Sociology of Education*, 13 (1).

Francis, G. L., Raines, A. R., Reed, A. S., & Kinase Jerome, M. (2022). Parent-teacher interactions during COVID-19: Experiences of US teachers of students with severe disabilities. *Education Sciences*, 12 (7), 488.

Guo, Y., Wu, X., & Liu, X. (2019). Challenges and Opportunities in Parent-Teacher Relationships in Contemporary China. *Comparative and International Education*, 47 (2).

Graham-Clay, S. (2005). Communicating with par-

- ents: Strategies for teachers. *School Community Journal*, 15 (1), 117-129.
- Guo, Y. (2010). Meetings without Dialogue: A Study of ESL Parent-Teacher Interactions at Secondary School Parents' Nights. *School Community Journal*, 20 (1), 121-140.
- Giorgi, A., Giorgi, B., & Morley, J. (2017). The descriptive phenomenological psychological method. In C. Willig & W. S. Rogers (Eds.), *Handbook of qualitative research in psychology*, (pp. 176-192). Sage.
- Goodall, J. S. (2016). Technology and school-home communication. *International Journal of pedagogies and learning*, 11 (2), 118-131. <https://doi.org/10.1080/22040552.2016.1227252>
- Harris, A., & Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational research*, 50 (3), 277-289.
- Halimah, L., & Margaretha, S. Y. (2020, November). Teacher-parent partnership on early childhood education curriculum development. In *2nd Early Childhood and Primary Childhood Education (ECPE 2020)* (pp. 212-222). Atlantis Press.
- Houri, A. K., Thayer, A. J., & Cook, C. R. (2019). Targeting parent trust to enhance engagement in a school-home communication system: A double-blind experiment of a parental wise feedback intervention. *School Psychology*, 34 (4), 421. <https://doi.org/10.1037/spq0000318>
- Hoover-Dempsey, K. V., Walker, J. M., Jones, K. P., & Reed, R. P. (2002). Teachers involving parents (TIP) : Results of an in-service teacher education program for enhancing parental involvement. *Teaching and teacher education*, 18 (7), 843-867.
- Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education?. *Review of educational research*, 67 (1), 3-42. <https://doi.org/10.3102/00346543067001003>
- JOHARI, S., NOORDIN, W. N. W., & MAHAMAD, T. E. T. (2022). WhatsApp Conversations and Relationships: A Focus on Digital Communication Between Parent-Teacher Engagement in a Secondary School in Putrajaya. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*, 280-296.
- Korhonen, T., & Lavonen, J. (2014). Crossing school-family boundaries through the use of technology. *Crossing boundaries for learning-Through technology and human efforts*, 37-65.
- Kalin, J., & Šteh, B. (2010). Advantages and conditions for effective teacher-parent co-operation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2 (2), 4923-4927.
- Kuusimäki, A. M., Uusitalo-Malmivaara, L., & Tirri, K. (2019). Parents' and teachers' views on digital communication in Finland. *Education Research International*, 2019.
- Korkmaz, G., & Toraman, Ç. (2020). Are we ready for the post-COVID-19 educational practice? An investigation into what educators think as to online learning. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4 (4), 293-309.
- Laxton, D., Cooper, L., & Younie, S. (2021). Translational research in action: The use of technology to disseminate information to parents during the COVID-19 pandemic. *British Journal of Educational Technology*, 52 (4), 1538-1553. <https://doi.org/10.1111/bjet.13100>.
- Lemmer, E. M. (2012). Who's doing the talking? Teacher and parent experiences of parent-teacher conferences. *South African journal of education*, 32 (1), 83-96.
- Leenders, H., Haelermans, C., De Jong, J., & Monfrance, M. (2018). Parents' perceptions of parent-teacher relationship practices in Dutch primary schools—an exploratory pilot study. *Teachers and Teaching*, 24 (6), 719-743.
- Marzouqi, Rahmat Elah, Jahani, Jafar, Turkzadeh, Jafar, & Amiri Tayibi, Muslim. (2017). Conceptual model of interaction between school, family and mosque from the perspective of Islamic education. *Basij strategic studies*, 21 (79), 81-114. (persion). URL: https://www.bsrq.ir/article_83801.html.
- Malik, S. (2020). Strategies to Solve Communication Barriers between Parents and Teachers of Visually Impaired Learners in Pakistan. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 12 (2), 42-62. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1271215>.
- Minke, K. M., & Woodford, J. S. (2020). Parent-Teacher Relationships. *The Cambridge Handbook of Applied School Psychology*, 519-537. doi: 9781108235532.030 / 10.1017.
- Myende, P. E., & Nhlumayo, B. S. (2022). Enhancing parent-teacher collaboration in rural schools: parents' voices and implications for schools. *International Journal of Leadership in Education*, 25 (3), 490-514.
- Mills, C., & Gale, T. (2004). Parent participation in disadvantaged schools: Moving beyond attributions of blame. *Australian Journal of Education*, 48 (3), 268-281.

- Murray, E., McFarland-Piazza, L., & Harrison, L. J. (2015). Changing patterns of parent-teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early child development and care*, 185 (7), 1031-1052.
- Manea, A. D. (2020). Educational Communication under the Influence of Digital Changes. *Educatia* 21, (18), 146-150.
- Mulenga, E. M., & Marbán, J. M. (2020). Is COVID-19 the gateway for digital learning in mathematics education?. *Contemporary Educational Technology*, 12 (2), ep269.
- Octoberlina, L. R., & Muslimin, A. I. (2020). EFL students perspective towards online learning barriers and alternatives using Moodle/Google Classroom during COVID-19 pandemic. *International Journal of Higher Education*, 9 (6), 1-9.
- Özkan Yıldız, F., & Yılmaz, A. (2021). Parent-teacher communication and parental expectations in the assessment process in Turkish preschool settings. *Education 3-13*, 49 (6), 761-775.
- Olmstead, C. (2013). Using technology to increase parent involvement in schools. *TechTrends*, 57 (6), 28-37.
- Patrikakou, E. N., & Anderson, A. R. (Eds.). (2005). *School-family partnerships for children's success*. Teachers College Press.
- Popovska, N. G., Popovski, F., & Dimova, P. H. (2021). Communication strategies for strengthening the parent-teacher relationships in the primary schools. *International Journal of Research Studies in Education*, 123-134.
- Rogers, L., & Hyson, D. (2022). Creating Brave & Productive Learning Environments for Young Adolescents: Parents' Perspectives of Teacher-Parent and Teacher-Student Relationships. *Middle Grades Review*, 8 (1), 5.
- Ramirez, F. (2001). Technology and parental involvement. *The Clearing House*, 75(1), 30-31.
- Yushawu, A. (2020). Perspectives of teachers and parents on parent-teacher communication and social media communication. *Journal of Applied Technical and Educational Sciences*, 10 (4), 5-36.
- Ziden, A. A., Rahman, M. A., & Ching, T. W. (2020). Exploring the use of mobile instant messaging for parent-teacher communication.
- Zerraf, S., Zain, S., Khyati, A., Tridane, M., & Bellaouad, S. (2019). A pedagogical approach to educational communication in the educational context. *International Journal of Advanced Education and Research*, 4 (1), 1-14.